

BYRÅ FOR AVISUTKLIPP
Ø. SLOTTSGT. 8 - TLF. 42 04 25
ARBEIDERBLADET

OSLO
A/11-50

Langelands beskyldninger mot Harbek i lagmannsrett

„Jonas Lie oppførte seg korrekt sommeren 1940“
BERGSVIK SKREV SITT BREV PÅ ENGELSK „AV HENSYN TIL ETTERKOMMERNE“

Etter gårsdagens rettsmøte i saken mot Bergsvik og Langeland er det tydelig at det kan bli vanskelig å avslutte vitneføringen innen den tidsfrist man hadde regnet med. Hele ettermiddagsmøtet gikk med til vitneavhøring i forbindelse med det første av de 34 punkter på tiltalebeslutningene. Det gjelder tilsettelsen av Jonas Lie som en slags overordnet politiinspektør i kriminalpolitiet for å danne et bindeledd mellom det norske og tyske politi. Langeland har benyttet rundskrivet om denne ansettelsen til et skarpt angrep på justisdepartementets sjef i administrasjonsrådet, nåværende sorenskriver Harbek. Harbek ble avhørt som vitne sammen med politimester Welhaven og flere av de folk som i 1940 var knyttet til justisdepartementet.

Det springende punkt er om man i juni 1940 kunne regne med at Jonas Lie var tyskernes redskap og ville gå deres ærend i aksjoner mot norske patrioter. Det er på dette argumentet Langeland har bygd sitt angrep, men går-

sdagens vitneprov ga ingen grunn til å tro at Jonas Lie har opptrådt som forræder i denne stillingen. Tiltaleposten omfatter Langelands kommentar til rundskrivet der han sier:

„Omsatt til enkel og lettfattelig tale vil dette si at justisdepartementet under Harbek ga det norske politi ordre til å innberette sine landsmenns patriotiske gjerninger via nazisten Jonas Lie til det tyske sikkerhetspoliti. Harbek la således ved sitt rundskriv av 4. juni 1940 grunnsteinen til den politiske straffe- og politiforfølgning overfor norske patrioter under okkupasjonen. Det er fremdeles forutsatt: der deretter å kunne meddele disse opplysninger videre til det tyske sikkerhetspoliti. Justisdepartementet under Harbek organiserte med andre ord en offisiell norsk etterretningstjeneste angående politiske spørsmål for det tyske sikkerhetspoliti. Og hvis jeg ikke har misforstått en rekke av de avsagte landssvikdommer etter frigjøringen, så er det en rekke små mennesker som for angiveri er idømt strenge straffer et-

ter straffelovens § 86 for å ha utført nettopp de handlinger som justisdepartementet under Harbek i 1940 ga uttrykkelig ordre til.

(Forts. side 7)

3

skulle få grunn til represaller mot sivilbefolkningen.

Oppnevningen av Jonas Lie som utspisningsinspektør i tysk krav. Harbek ville ha navnetende sorenskriver Meyer. Lie var som kjent sjef for utrykningspolitiet for 9. april, og det er en kjent sak at han etter hvert utviklet seg til å bli den Jonas Lie vi nå kjenner ham som. Vi skjønnte jo at han var «persona grata» hos tyskerne siden de så gjerne ville ha ham. Men en hadde grunn til å tro at han ikke ville støtte Quisling. Ikke noe tydet på at Jonas Lie var en farlig mann, selv om han ikke kunne anses for å være en dyktig politimann. Man fant til slutt å måtte bøye seg for tyskernes krav om Jonas Lie i stillingen som politisinspektør.

Det har aldri vært spørsmål om å innberette norske patrioter til tyskerne via Jonas Lie. Langelands påstander i denne forbindelse er grepet helt ut av luften. Jeg kan ikke se at Jonas Lie gjorde noen klanderverdig handling i administrasjonsrådets tid. Forresten gjorde han etter hvert mindre og mindre i stillingen som politisinspektør.

I saker som gjaldt personer som var arrestert av tyskerne, gjorde Jonas Lie alt han kunne for å varetta norske interesser. Han så rett og slett her muligheter for å også sikkert her muligheter for å skaffe seg anseelse som god nordmann.

Langeland framholdt at rundt skrevet om Jonas Lie var laget av tyskerne, men sendt ut med norsk navn under. Det var det første

aktive skritt tyskerne tok for å bekjempe den norske illegale bevegelsen som de visste måtte komme.

Vitneavhøringen brakte ikke full klarhet om hvem som opprinnelig hadde forfattet rundskrivet, men språkformen tydet på at originalen var tysk. Sorenskriver Harbek kunne tenke seg muligheten av at Jonas Lie hadde oversatt det. Han kunne ikke huske om administrasjonsrådet eller Justisdepartementet hadde hatt noen innflytelse på formuleringen.

Ekspedisjonssjef Hansson hadde sett kladder med mente at norsk og tysk tekst og mening, men erklærte at Langelands kommentar var tendensiøs og misvisende.

Byråsjef Diesen forklarte at man kjente til at Jonas Lie var tyskvennlig, men regnet ikke med at han ville gå tyskernes ærend. Det gjorde han heller ikke i de saker som byråsjefen hadde kontakt med.

Tidligere riksadvokat Haakon Sund hadde protestert mot utnevningen av Jonas Lie, men forsto at administrasjonsrådet måtte bøye seg for tyskernes krav. Han hadde ment at Lie hadde liten innsikt og liten arbeidsviktighet og -evne. I praksis hadde han ikke hatt noe besvær med ham. Hans arbeidsområde var uklart, det er tvilsomt om han kjente det selv. Men Sund hadde oppfattet det som om Lie skulle ta seg av saker der tyskere var fornærmet eller siktet. Han kan ikke huske at Jonas Lie noen gang tok noe initiativ, og kjenner ikke noe forhold som kan begrunne Langelands kommentar.

Generalmajor, Egil Olbjørn og byrettsdommer i Bergen, Olaf Knuterud, ga forskjellige forklaringer om en episode sommeren 1940 da Olbjørn ble sendt ut med en patrulje for å lete etter norske soldater som hadde skutt på tyskere etter kapitulasjonen i Sør-Norge. De var dengang begge fullmektiger ved Tønsberg politikammer, og Knuterud forteller at Olbjørn hadde fått pålegg av Lie om å fange «marodørerne». Olbjørn sier at Jonas Lie uttrykkelig beordret en «skinnerettsøking», og den forte heller ikke til noe resultat. Når han har sagt noe annet til Knuterud skyldes det at det dengang var nødvendig å holde hemmelig at man saboterte tyske oppførelser.

Sorenskriver Meyer erklærte at han ikke hadde fått noen anmodning om å tre inn i den stillingen Jonas Lie fikk, og han hadde hatt inntrykk av at Lies oppgave skulle være å glatte ut og forhandle med tyskerne. Vitnet hadde forstått rundskrevet av 4. juni slik at Jonas Lies oppgave skulle være å varetta norske interesser overfor tyskerne, og det er utelukkende at han ikke ville fått kjennskap til en illojal oppførelsen fra Lies side sommeren 1940.

Lies første embetshandling etter maktovertakelsen, i september 1940 hadde vært å suspendere politimesteren i Sarpsborg for samarbeid med tyskerne.

Siste vitne i går var politimester Welhaven, som fortalte at han hadde stilt et bestemt krav om at Jonas Lie ikke skulle ha noen myndighet i Welhavens distrikt, hvilket han heller ikke fikk. Vitnet hadde ikke fulgt Jonas Lies arbeid som inspektør.

Men han hadde ingen fidus til ham etter det han hadde sett i arbeidet ved Oslo politikammer. Han var lat og upålitelig. I stedet for å utføre arbeidet sitt, skrev han kriminalromaner.

Adv. Foss: Mener De at han var nasjonalt upålitelig?

Sorenskriver Harbæk gjorde i sitt vitneprov rede for hvorledes administrasjonsrådet ble opprettet etter beslutning av Høyesterett. Alle ansvarlige organisasjoner sluttet opp om rådet som senere også fikk Kongens godkjenning. Det er selvsagt at en norsk myndighet i et okkupert område måtte ha konferanser med tyskerne, og at okkupantene kom med sine krav. Men det er helt uriktig når Langeland påstår at administrasjonsrådet samtykket i byggingen av skip, kanoner og flyplasser for tyskerne. Det hadde bare ingen makt til å hindre det.

Tyskerne hindre fra den første sitt eget politi, men i den første tiden merket vi ikke noe til tysk innblanding i Justisdepartementet. Det norske politi anså det ikke som sin oppgave å ta seg av saker som gjaldt nordmenns handlinger mot tyskerne. Vi anså det som en oppgave å holde ro og orden, også slik at tyskerne ikke

— I alle livets forhold: Welhaven var ikke sikter på at han hadde advart Harbæk mot Lie på grunn av hans nasjonale holdning, men Lies underfundigheter med tyskerne var en kjent sak.

BERGSVIK SKREV I SINNE FOR SINE ETTERKOMMERE
Ved begynnelsen av gårsdagens rettsmøte forklarte Arne Bergsvik seg om bakgrunnen for «We are no criminals».

Han henviste til det arbeid han hadde utført som grunnlegger av Kunstsilkefabrikken på Notodden og som byens ordfører, og uttalte at han ikke anså seg som landsviker. Han var dødt for landsviker, men dette stempel ville han ha vasket av seg selv og andre herlige NS-folk, og han ville ha fjernet sine fingeravtrykk fra forbrøtalbumet på nr. 19.

Han skrev sitt skrift «We are no criminals» under ugunstige forhold. Han var sint over den handling han hadde fått, og meget av det han hadde skrevet om, var på det tidspunkt ennå uklart. Han lot sitt skrift stensilere og sendte det til noen av sine venner for at disse muligens kunne korrigerer ting som han hadde framstilt på en uriktig eller uferdig måte. Det var skolemyndigheten hadde tatt under behandling. Det hadde

ikke vært hans hensikt å offentliggjøre det i denne form, det var nærmest for hans etterkommere, og fordi disse ikke kom til å bo i Norge, hadde han skrevet det på engelsk. Hvis han skulle ha skrevet om disse ting i dag, ville skriftet ha fått en annen form. Det hadde ikke vært hans mening å fornærme noen. Han hadde dog vært klar over at det han skrev, ville skaffe de omhandlede personer ubehageligheter, men dette hadde ikke vært til å unngå, hvis han skulle få sannheten fram.

Skriftet ble stensilert i 50 eksemplarer, og av disse ble ca. 8 utdelt. Men en del av disse eksemplarene hadde gått på vidvandringer. Det som påtalemyndigheten var kommet over, hadde der Harsen uten hans vitende sendt med flypost til den norske konsul i Tanger.

Lagmann Bonnevie: Har De forstått at dette De skrev var ærekrenkende? Eller mente De at det bare ville virke ubehagelig på dem som berøres av skriftet.

Bergsvik: Ubehagelig ville nok virke, men det var ikke min hensikt å skade noen enkeltperson.

— Men beskyldningene for falsk vitneforklaring?
— Det har ingen hensikt å nekte at jeg forstår at slike opplysninger går på æren løs.